

THE EFFECT OF CREATIVITY DRAMA ON 4-5 AGED OF CHILDREN'S DEVELOPMENTAL QUALITIES

(YARATICI DRAMANIN 4-5 YAŞ ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ)

Erkan YAMAN¹
Miray ÖZÖZEN DANACI²
Nuray ERAN³

ABSTRACT

In the first of years of life, the child's development has effectiveness structure by many of factors. The researche's problem consist the activities depending on creativity drama which targets the areas of personal, social, language, thin motor, rude motor which being developmental turning points of individual's success during the forward life. In this research, this was aimed to determine the activity programme's effectiveness which based on creativity drama for the 4-5 age of children's personal/social, language, thin motor, rude motor development which were trained in preeschols. This researche was maden low empiricial (pre-test, post-test model) to determine of effectiveness the education of creativity drama on the 4-5 age of children's personal/social, language, thin motor, rude motor development, which releasing of 5 weeks with benefit from creativity drama activities. During the education of programme, The Denver II Developmental Test was applied on experiment group as pre-test and post-test which based on activites of creativity drama and enduring 5 week/30 min. which was consist by researchers. The researche's sample was consist of the 4-5 aged of 300 children which are training total of 15 class in preeschols depending on National Education Ministry in Duzce in 2013-2014 education year. In the programme, the techniques were benefit from the tecniques like playing a part, playings, ritual, pantomime, special possession, memories, dramatization. Denver II Developmental Test was used as data taking tool. When the findings are examined, significantly distinction was determined betwitx pre-test and post-test points average about experimental. According to results of researche this may be said one of the methods can be drama education for raise the children's 4 main developmental elements of personal/social, language, thin motor, rude motor. This was observed that there was a designated increase on children's developmental dimension after the drama education programme. The results of researche this may said language development dimension is the most increased level dimension in all of them. For support to children's development this was recommended that making more descriptive and extensive studies and testing relations among the different developmental areas with dramatic activities.

Keywords: Creativity drama, child, development, language, quality

ÖZET

Yaşamın ilk yıllarında çocuğun bütünsel olarak gelişimi çok çeşitli faktörler tarafından etkilenen bir yapıya sahiptir. Bireyin ileriki yaşantısı boyunca başarılarına temel oluşturacak gelişimsel dönüm noktalarından olan kişisel, sosyal, dil, ince motor, kaba motor alanları hedef alacak biçimde

¹ Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, eyaman@sakarya.edu.tr

² Öğr. Gör., Düzce Üniversitesi, mirayozozen@hotmail.com

³ Öğretmen, MEB, nurayeran@hotmail.com

düzenlenmiş yaratıcı drama ve buna bağlı etkinliklerin, çocukların bu alanlarda desteklenmesi yönünde ne derecede etkili olduğu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Bu araştırmada anaokullarında eğitim gören 4-5 yaş çocuklarının kişisel/sosyal- dil - ince motor - kaba motor gelişimlerinde yaratıcı drama temelli hazırlanan etkinlik programının etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, drama tekniklerinden faydalanarak 5 hafta süren drama eğitiminin, 4-5 yaş çocukların kişisel/sosyal-dil-ince motor-kaba motor gelişimleri üzerindeki etkililiğini saptamak amacıyla zayıf deneysel (tek grupta öntest-sontest düzeni) olarak yapılmıştır. Çalışma grubuna, araştırmacılar tarafından oluşturulan 5 hafta/ günde 30 dk süren eğitimde yaratıcı dramaya dayalı etkinlik programları boyunca Denver II Gelişimsel Tarama Testi ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Düzce ilinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarındaki toplam 15 sınıfta eğitime devam eden çocuklar arasından tesadüfi olarak seçilen 4-5 yaş grubu 300 çocuk oluşturmaktadır. 5 hafta/günde 30 dk eğitim programı içinde doğaçlama, rol oynama, oyunlar, ritüel, pantomim, özel mülkiyet, anılar, dramatizasyon gibi drama tekniklerinden faydalanılmıştır. Veri toplama aracı olarak ise 'Denver II Gelişimsel Tarama Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, çalışma ile ilgili olarak çalışma grubunun ön test ile son test puanları ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, çocukların 4 temel gelişim bileşenleri olan kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor gelişimlerinin yükseltilebileceği yöntemlerden birinin de drama eğitimi olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda çocukların en yüksek seviyede gelişim gösterdikleri boyutun dil gelişimi olduğu söylenebilir.Çocukların gelişimlerinin desteklenmesi için daha betimsel ve kapsamlı yaratıcı drama etkinliklerinin yapılması ve drama teknikleri ile çocukların farklı gelişim alanları arasındaki ilişkilerin de test edilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı drama, çocuk, gelişim, dil, kişisel/sosyal, ince motor, kaba motor.

SUMMARY

Introduction

In the first of years of life, the child's development has effectiveness structure by many of factors. The research's problem consist the activities depending on creativity drama which targets the areas of personal, social, language, thin motor, rude motor which being developmental turning points of individual's success during the forward life. Children thrive in constant change, starting from the womb. Mental and personality development of children largely completed in 0-6 years. The period of 0-6 years is of great importance due to children's basic knowledge, skills and habits to be gained, their mental abilities rapidly gets in formation and develops, lays the foundations of their development in this early period (Poyraz, 2003).

When take into consideration the opinion of children are trained with rote learning which is the biggest criticism offered our education system, it is thought that the training programs would be more effective to pre-school children which is based on creative drama.

Creative drama constitutes one of the most important education option that ensures children the pledge of future to grow as social, self-confident, creative, capable of self-expression, listen and understand the others, sharing, equitable individuals.

Method

The research was conducted using the pre-test post-test low experimental method without control group. In this model, multiple variables were getting involved and their effects don't separate from experimental variables.

This research was made low empirical (pre-test, post-test model) to determine the effectiveness of the education of creativity drama on the 4-5 age of children's personal/social, language, fine motor, and gross motor development, which releasing of 5 weeks with benefit from creativity drama activities. During the education of program, The Denver II Developmental Test was applied on experiment group as pre-test and post-test which based on activities of creativity drama and enduring 5 week/30 min. which was consist by researchers. The research's sample was consist of the 4-5 aged of 300 children which are training total of 15 class in preschools depending on National Education Ministry in Duzce in 2013-2014 education year. In the program, the techniques were benefit from the techniques like playing a part, playings, ritual, pantomime, special possession, memories and dramatization. Denver II Developmental Test was used as data taking tool. When the findings are examined, significantly distinction was determined between pre-test and post-test points average about experimental.

Results

According to results of research this may be said one of the methods can be drama education for raise the children's 4 main developmental elements of personal/social, language, fine motor, and gross motor. This was observed that there was a designated increase on children's developmental dimension after the drama education program.

It is seen that the experimental groups of childrens' pre test points averages are; 55,75, and post-tests points averages are 64,59. According to $P < 0,01$ significant levels the childrens' it was determined that significant distinct between childrens' DGTT points of pre-test and post-test. According to study, there wasn't any significant distinct between the childrens' DGTT mutation rates for pre-test and post-test according to the gender ($p > 0,05$).

Discussion and Conclusion

The results of research this may said language development dimension is the most increased level dimension in all of them. For support to children's development this was recommended that making more descriptive and extensive studies and testing relations among the different developmental areas with dramatic activities.

The results obtained from studies to determine the impact of creative drama on development features of 4-5 years children, revealed that drama activities applied to children significantly increase their development features. These results obtained in this study are consistent with the results of some research literature. (San, 1991;

Ceylan ve Ömeroğlu, 2012; Akın, 1993; Maden, 2010; Gündoğdu ve Izgar, 2014; Şehnaz ve Ömeroğlu, 2010; Warren, 1993).

Referring to the studies, for support the childrens' development which in the term of early childhood, it is seem that all kinds of formal and non-formal education institute must contain drama activities. But when the researches which based on creativity drama are examining, it is seem that the researches are based on mostly teacher candidates and trainers and the creativity drama education programs are associating with the childrens' only social dimension.

For new studies it should be considered that the creativity drama may have positive effect on the childrens' entire of development field, the creativity drama programmes' effect should be determined in different age groups of children.

It is pointed out in the literature the long term implementations are much more effective from short term program implementations. In thereafter studies drama activities could be applied periodically, could be incorporated more into the national curriculum and the long term impact of creative drama could be searched.

GİRİŞ

0-6 yaş döneminde gelişim, bireyin yaşamında temel yapı taşı olarak oldukça önem taşır. Bu yıllar, fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal, kişilik, dil ve psikolojik gelişimleri açısından baktığımızda en hızlı gelişimin yaşandığı ve kritik gelişim dönemleri olgusunun yer aldığı yıllardır. Çocuklar anne karnından başlayarak sürekli bir değişim içinde gelişirler. Çocukların zihinsel ve kişilik gelişimi büyük oranda 0-6 yaş arasında tamamlanır. Çocuğun temel bilgi, beceri ve alışkanlıklarının bu erken dönemde kazanılması, zihinsel yeteneklerinin hızlı bir biçimde gelişip biçimlenmesi ve gelişimine ait ilk temellerinin bu dönemde atılması nedeniyle 0-6 yaş dönemi büyük öneme sahiptir (Poyraz, 2003).

Bireyler, yaşam boyu sahip olmaları gereken becerilerin eğitimini ilk olarak erken çocukluk döneminde kazanmaktadır. Bu dönemde kazanılan beceri ve yeterlikler bireyin başkalarıyla başarılı bir şekilde etkileşimde bulunmasına olanak sağlayan ve bireyin yaşam sürecinde kişisel gelişimine, yaşam boyu başarılı olmalarını sağlayan davranıştır. Ayrıca bu dönemde, çocuklara uygulanan eğitim faaliyetlerinin çocukların tüm gelişim alanlarına yönelik becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak nitelikte olması önemlidir.

Eğitim sistemimize sunulan en büyük eleştirinin, çocukların ezberci eğitimle yetiştiriliyor olmaları görüşü de göz önünde bulundurulduğunda, okul öncesi dönem çocuğuna verilen eğitim programının yaratıcı drama temelli olmasının daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Geleceğin güvencesi olan çocukların sosyal, kendine güvenen, yaratıcı, kendini ifade edebilen, başkasını dinleyen ve anlayan, paylaşılan, eşitlikçi bireyler olarak yetişmeleri için yaratıcı drama en önemli eğitim seçeneklerinden birini oluşturmaktadır.

Drama

Drama, tiyatro ve drama tekniklerinden faydalanılarak bir grup çalışması içinde gerçekleştirilen bir etkinliktir. Bireyin yaratıcılık ve üretkenlik özelliklerini geliştirerek, bireyde estetik bakış açıları kazandırılmasını sağlar. Dramada, yaparak yaşayarak öğrenme ile çocuğu ve çocuğun katılımını merkeze alma önemlidir. Çünkü drama etkinliği sırasında çocuklara bazı olayları, kavramları, durumları yaşayabilecekleri ortamlar sunulmaktadır. Drama çalışmaları sırasında canlandırılan farklı roller, oynanan farklı olaylar çocuklara gerçek yaşamda karşılaşılabilecek deneyimleri anlatır. Böylece çocuklar konuya daha yakından bakma fırsatını elde ederler (Bayram ve diğ., 1999). Yaratıcı drama; doğaçlama, rol oynama, gibi tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği ‘oyunsu’ süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılmasıdır (San, 1991). Araştırmalar, oyunun çocukların akranlarıyla olan etkileşiminde ve işbirliğinde olumlu etkileri olduğunu, böylece olumlu sosyal beceriler ile akran ilişkilerinin destekleyeceğini göstermektedir (Leung, 2010). Buradan hareketle, drama çalışmalarında, temel amaç çocuklara daha fazla bilgi vermek değil, bildiklerini kullanma ve yaşamda uygulama becerisini artırmak olmalıdır.

Kişisel/Sosyal-Dil-İnce Motor-Kaba Motor Gelişim

0-6 yaş döneminde gelişim, bireyin yaşamında temel yapı taşı olarak oldukça önem taşıyabilmektedir. Bu yıllar, fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal, kişilik, dil ve psikolojik gelişimleri açısından baktığımızda en hızlı gelişimin yaşandığı ve kritik gelişim dönemleri olgusunun yer aldığı yıllar olarak görülmektedir. Bireyin bu dönemlerde edindiği kazanımlar neticesinde ileriki yaşlardaki davranışları ve kişiliği oluşabilmektedir. Çocuğun 0-6 yaş dönemde sahip olduğu her hangi bir davranış bozukluğu veya uyumsuzluk çok yönlü gelişim sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Davranış bozukluklarının çocuğun çeşitli ruhsal ve bedensel nedenlere bağlı, iç çatışmalarını davranışlarına aktarması sonucu ortaya çıktığı düşünülmektedir. Hırçınlık, sinirlilik, saldırganlık, inatçılık, yalan, çalma, küfür gibi davranışlar davranış bozukluklarına girer ve çocuğun gelişim sürecinde bir takım gerilemelere sebep ya da sonuç olarak etki edebilir. Bu bağlamda Çağlar (1981), uyumu, bireyin sahip olduğu özelliklerinin kendi benliği ve içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve sürdürebilmesidir şeklinde tanımlamıştır. Önder (2003), ise dramanın çocukta zihinsel kapasiteyi geliştirdiğini, benlik gelişmesine katkı sağladığını ve genel öğrenci performansına olumlu etki yaptığını ifade etmiştir.

Kişisel/Sosyal-Dil-İnce Motor-Kaba Motor Gelişim Yöntemi Olarak Yaratıcı Drama

Günümüz eğitim sisteminde çocuğun gelişim alanlarını destekleyici eğitim yöntemlerinin kullanılmasında, bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi, öğrencilerin

pasif durumda kalmaları gibi olumsuzluklar yer almaktadır. Bu sebeple eğitimciler, daha yaratıcı ve aktif yeni eğitim stratejileri arayışlarına yönelmektedirler.

Çocuğun yaşamla kurduğu ilişkiler yumağının büyük bir bölümünün 'oyun ve 'imgeleme' içinde geçtiği bilinen bir gerçektir (San, 1989). Yaratıcı drama, bilgilerin birinci elden öğrenilmesini sağlayan en etkin yöntemidir. Bu yöntemle öğrenenler, pasif durumdan kurtularak aktif hâle geçer, düşüncelerini özgürce ifade ederler. Gözlem yaparlar, denerler ve kendilerini keşfederler. Bu anlamıyla yaratıcı drama ezberci ve dayatmacı eğitim anlayışına karşı güçlü bir alternatiftir (Aslan, 1999).

Drama, bir grup çalışması olması nedeniyle bulunduğu ortama göre duyarlı olmayı, birbirlerini kabul etmeyi, paylaşmayı öğretir. Böylece bireyin hem kendine hem de başkalarına güven duygusu gelişir. Çocuklar, drama sayesinde çeşitli sosyal farklılıklara rağmen birlikte oynama ve başarmanın hazzını tadarlar böylece işbirliği yapma becerileri gelişir (Akbaba, Kök ve Sağlam, 2003).

Eğitimde yaratıcı drama çalışmaları birçok ülkede 20. yüzyılın başlarında bir öğretim yöntemi olarak kullanılmaya başlamasına rağmen, ülkemizde henüz 1950'li yıllarda drama ismi duyulmaya ve programlarda yer almaya başlamıştır (Gıyasettin, 2013). Yaratıcı drama tiyatro ve drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde doğaçlamayı merkeze alarak gerçekleştirilen; müzik, dans, resim, heykel, edebiyat gibi çeşitli sanat dallarına ilişkin etkinlikleri bünyesinde barındırması ve çağdaş insanın sahip olması gereken yaratıcılık özelliğini geliştirerek bireye estetik bir bakış açısı sağlaması ile tümel bir sanat eğitimi alanı; farklı yetenek ve zekalara dönük etkinlikleri aynı anda bünyesinde barındırması ve daha çok duyarlı hedef almasıyla yaşantı yoluyla kalıcı öğrenmenin etkili bir yöntemi; kendini gerçekleştirme yolundaki çağdaş insana, kendini, çevresini, olayları ve en geniş anlamıyla hayatı çok yönlü ve gerçekçi bir şekilde algılayarak, ihtiyaçlarını karşılama ve gizilgüçlerini gerçekleştirme yönünde büyük destek verisiyle etkili bir kişisel-sosyal gelişim yöntemidir (Bozdoğan, 2003). Eğitimde drama, yetkin ellerde katılımcıya, zihinsel, fiziksel ve duygusal katılım yoluyla dramatik bir ortamda var olma olanağı sunacaktır. Bu ortam, kendi potansiyelini fark etme, kendini ifade etme, yaratıcılık gelişimi, kendini başkalarının yerine koyarak düşünebilme gibi becerilerin gelişimine önemli bir katkı sağlamasının yanı sıra, belki de en önemlisi içinde yer alan bireyleri mutlu edecektir (Sağlam, 2004).

Drama, grup etkileşimi içerisinde bireye kendini tanıma ve ifade edebilme olanağı sağlar. Birey tarafından beş duyusunu aktif kullanmayı öğrenirken diğer taraftan gözlem yetisini geliştirerek kendisini ve çevresini daha gerçekçi bir bakışla algılamayı, girdiği farklı rollerle empati kurabilmeyi öğrenir. Drama etkinlikleri içerisinde yer alan birey bir taraftan etkinliklerin gereklerini yerine getirirken, gizil bir süreç olarak kendini gözler, güven duygusunu tartar, iletişim yeteneklerini gözden geçirir; grup içerisinde ki kendi fonksiyonunu, gruba olan katkısını, yeterli ve yetersiz yönlerini değerlendirir. Böylece kendisine ve çevresine ilişkin farkındalığı artan birey, kendini tanıır ve doğru şekilde ifade etmeyi öğrenir, olayları ve ilişkileri değerlendirmede farklı bakış açıları geliştirerek çok yönlü düşünmeyi

ve iletişimde insanları kendine özgü nitelikleriyle kabul edebilmeyi öğrenir (Bozdoğan, 2003).

Günümüzde çok önemli bir eğitim tekniği olan drama, çocukların bilişsel, dil, psikomotor, sosyal-duygusal gelişim alanlarının ve yaratıcılıklarının desteklenmesinde oldukça dikkat çekici bir yere sahiptir. Drama çalışmaları duygu, düşünce ve yetileri öğrenme sürecine katarak, yaparak-yaşayarak kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır (Can, Yaşar ve Aral, 2011). Yaratıcı drama çalışmalarında duyular ve çocuğun kişisel/sosyal-dil-ince motor-kaba motor gelişim alanları hep iç içe olmak durumundadır.

Yaratıcı drama yönteminin, bireyin toplumsallaşmasında önemli katkıların olduğu söylenebilir. Toplumsallaşmanın sağlanmasında da sosyal beceriler önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde yaratıcı drama ile ilgili yapılan araştırmalar genellikle çocuğun kişisel/sosyal alanı ile ilişkili olup 'dil, ince motor, kaba motor' gelişim alanları ile ilişkili literatürde pek az sayıda çalışmalar yapılmaktadır.

Yapılan araştırma ve uygulamaların sonuçları göstermektedir ki, yaratıcı drama yöntemiyle işlenen derslerde, geleneksel yöntemlerle işlenenlere göre daha verimli sonuç elde edilmekte, öğrencilerin anlama ve anlatma becerileri, geleneksel yöntemlere oranla daha çok gelişmektedir. İlk uygulamalarda, yaratıcı dramaya, sadece anaokulları ve kreşlerde yer verilirken, günümüzde eğitimin her aşamasında, kişisel gelişim ve liderlik eğitimlerinde de yer verilmektedir. Bedensel, zihinsel, görsel ve işitsel engel sahibi bireylerin eğitiminde de yaratıcı dramadan yararlanılmaktadır (Gıyasettin, 2013).

Buradan hareketle, erken çocukluk döneminde çocukların ihtiyaçları da göz önüne alınarak hazırlanacak bir drama eğitim programı, onların bu eksikliklerini kapatabilir. Bunun için kullanılacak yöntemler, taklit, rol oynama, akran eğitimi gibi yaratıcı drama uygulamaları olmalıdır. Bu nedenle bu araştırma ile oluşturulan yaratıcı drama eğitim programı ile 4-5 yaş dönemi çocukların dört ana gelişim alanı olan kişisel/sosyal-dil-ince motor-kaba motor eğitimlerinde etkili olup olmadığının çeşitli değişkenler ile birlikte tespit edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma ön test-son test kontrol grupsuz zayıf deneysel desen kullanılarak yürütülmüştür. Bu modelde birçok değişken işe karışmakta ve bunları etkisi deneysel değişkenin etkisinden ayıramamaktadır. Bu da araştırmanın iç geçerliğini etkileyebilmektedir (Kaptan 1977). Kontrol grupsuz desenin kullanılması sebebiyle, çocukların zamanla gelişim seviyelerinde doğal bir artış olabileceği göz önünde bulundurularak uygulanan eğitimin öncesi ve sonrası ölçülen özellikler arası mesafenin uyarlanmasına çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu Düzce il merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumları içerisinde toplam 10 adet sınıfta eğitime devam eden çocuklar arasından tesadüfi olarak seçilen 4-5 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Çalışma grubunun özellikleri ve frekans dağılımları tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Çocukların Yaş Aralığı ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	48-59 Ay		60-66 Ay	
	n	%	n	%
Kız	90	50	60	50
Erkek	90	50	60	50
Toplam	180	100	120	100

150'si kız ve 150'si erkek olmak üzere toplam 300 çocuktan oluşan çalışma grubunda 180 adet çocuk dört, 120 çocuk beş yaşındadır. Dört yaş çocukları 1 yıldır, beş yaş çocukları 2 yıldır anaokuluna devam etmektedirler. Farklı değişkenlerin çalışmayı etkilememesi amacıyla araştırmaya örnekleme yer alan sınıflarda eğitim gören çocuklardan devamsızlık gösteren ve kaynaştırma eğitimi alan çocuklar çalışma grubuna dahil edilmemiştir.

Drama Programının Uygulanışı

Drama programında yapılacak etkinlikler; öğrencilerin bağımsız düşünebilmelerine, olaylar arası ilişki kurabilmelerine, yeniden adlandırabilmelerine, varsayımları değerlendirmelerine, varsayımlardan yola çıkarak hipotezleri ortaya koyabilme, bilgiyi aktarabilme ve değerlendirebilmeleri amaçlarına hizmet edecek şekilde drama tekniklerinden faydalanılarak düzenlenmiştir. Çalışma grubuna 5 hafta/1 günde 30 dk eğitim programı içinde doğaçlama, rol oynama, oyunlar, ritüel, pantomim, özel mülkiyet, anılar, dramatisasyon gibi drama tekniklerinden faydalanılarak drama programı oluşturulmuştur. Yaratıcı drama programı geliştirilmeden önce alanyazındaki yaratıcı drama etkinliklerinin içeriği ve bu eğitimle yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Program içerisine entegre edilen eleştirel düşünceyi öğretme amaçları *ısınma, asıl çalışma ve değerlendirme* olmak üzere 3 aşamadan meydana gelmiştir. Etkinlikler ortak amaç olan '*bilinenlerden faydalanıp diğer doğrulara ulaşma, farklı bakış açılarını geliştirme*' doğrultusunda çocukların etkin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Programlar, farklı değişkenlerin etkisini en aza indirmek amacıyla tüm gruplara ve çocuklara her hafta sınıf ortamında, iki adet çocuk gelişimi ve psikometrik ölçüm uzmanı tarafından aynı süre uygulanmış ve gerekli objektiflik sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Araştırmada Uygulanan Yaratıcı Drama Tekniği Programının İçerik Bilgileri

Yaratıcı Drama Tekniği	Uygulama Konusu ve Faaliyetler
Doğaçlama	<i>Kişilik Karşıtlıkları:</i> Öğretmen karşıt düşünceye sahip iki çocuğun düşünceleri hakkında kısa bilgi verir ve bu düşünceler hakkında yorumlamalarda bulunmalarını ister.
Rol oynama	<i>Canlandırma:</i> Her çocuğa temsili bir karakter resmi verilir ve çocuklar karakterler hakkında yorumlamalarda bulduktan sonra bu karakterlerin toplanarak bir olay örgüsü oluşturmaları istenir.
Oyunlar	<i>Heykel Oyunu:</i> Gruptakilerden bir ebe seçilir. Diğerleri kaçarlar. Ebe dokunduğu kişi, ebe ona hangi pozisyonda dokunmuş ise o şekilde donar. Gruptaki diğer üyelerden herhangi biri, donmuş durumda bulunanlardan birinin karşısına geçerek aynı biçimi alırsa, donmuş olan kurtulur. Bu sırada ebeye yakalanmamaları gerekmektedir. Ebe tüm katılımcıları yakalayınca kadar oyun sürdürülür.
Ritüel	<i>Seremoni Düzenleme:</i> Öğretmen çocuklara amaç ve paylaşımları sunduktan sonra onların bir bando takımı oluşturmalarını ister.
Pantomim	<i>Sözsüz Oyun:</i> Çocuklar yarım ay şeklinde oturulur ve içlerinden bir çocuk seçilir. Seçilen çocuğun eline bir kağıt verilir. Çocuğa bunun bir mektup olduğu ve bu mektupta yazan şeyleri arkadaşlarına sözsüz olarak anlatması istenir. Çocuk jest ve mimikleri ile mektupta yazılı olduğunu düşündüğü şeyleri arkadaşlarına anlatır.
Özel Mülkiyet	<i>Kimdir Bu:</i> Sınıftan seçilen bir çocuk, nesnelere, mektuplar, kostümler, oyuncaklar, kimlik belgeleri vb. kişisel eşyaları yardımıyla tanıtılır. Bu nesnelere aracılığıyla toplanan verilerle kurulan ilişki karakter hakkında ipuçları verebilmektedir.
Anılar	<i>Bilinç Yolculuğu:</i> Öğretmen çocuklara dilekleriyle ilgili tamamlanmamış kartlar verir ve şimdiki zamanla geçmiş zaman arasında bağlantı kurmalarını ve geçmişte yaşadıkları bir olayla ilişki kurmalarını ister.
Dramatizasyon	<i>Okuma Parçası (Hikaye Kesiti):</i> Öğretmen çocuklara okuduğu bir kısa öyküyü onların dramatize etmelerini ister. Metinleri somut olarak canlandırılması yapılır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışma grubundaki çocukların kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor beceri düzeylerini ölçmek için, ‘Denver II Gelişimsel Tarama Testi’ ile çocuklara ait demografik özelliklerin yer aldığı ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

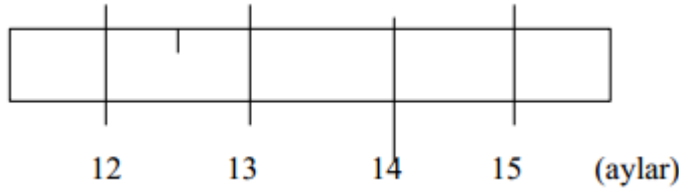
Çalışma grubundaki çocukların kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor gelişim alanlarına ilişkin özelliklerinin ayrıntılı olarak açıklanabilmesi amacıyla çocuklara yönelik demografik bilgilerin yer aldığı ‘Kişisel Bilgi Formu’ araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu’nda çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, devam ettiği okulun adı, çocukların aile yapıları, anne-babasının öğrenim ve çalışma durumu hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler ışığında demografik özellikler açısından eşdeğer özelliklere

sahip çocuklar araştırma grubuna dahil edilmeye çalışılmıştır. Farklı sosyo ekonomik ve aile özelliklerine sahip çocuklar araştırmaya dahil edilmemiştir.

Denver II Gelişimsel Tarama Testi

Araştırmada kullanılan ölçme aracı Denver II Gelişimsel Tarama Testi ilk kez 1967 yılında Frankenburg ve Dodds tarafından yayınlanmış, 1971'de yeniden gözden geçirilmiştir. Türk toplumuna uyarlanması ve Türkiye'de ilk standardizasyonu 1982 yılında Yalaz ve Epir tarafından yapılmıştır. Uzman kişiler tarafından uygulanan ve kişisel/sosyal, ince motor, dil ve kaba motor olmak üzere 4 alanda 134 madde içeren test, çocuğun yaşına uygun birtakım becerilerini değerlendirmek, gelişimsel olarak şüpheli durumları objektif olarak ölçmek amacıyla tüm dünyada uygulanmaktadır.

Testin üstünde ve altında yer alan yaş skalaları doğumdan 6 aya kadar olan yaşları ay ve yıl olarak göstermektedir. Bu skalalar yaş işaretleri arasındaki aralıklar 24 aya kadar birer ayı ondan sonra üçer ayı gösterir. 116 test maddesinin her biri formda yatay bir dikdörtgenle gösterilmiştir. Bu dikdörtgenler standardizasyon bu maddeyi geçen çocukların %25, %50, %75 ve %90'ının yaşlarına karşılık gelmektedir.

Test kapsamında yer alan denek olan çocukların kapalı uçlu sorulara verdikleri yanıtlar, uygulama ve yorumlama aşamasında, 'normal', 'anormal' ve 'şüpheli' şeklinde tanımlanmış, uyarıcı maddeler araştırma kapsamına dahil edilmemiş, içerik farkı ve yüzdeler bulunarak tablolar üzerinden yorumlamaya gidilmiş ve ön test son test arasındaki farkı belirlemek için T-testi uygulanmıştır.

Değerlendirme;

G (Geçer): Çocuk uygulanan maddeyi başarıyla yapar veya anne baba (anlatımla geçilebilen "A" yazılı maddeler için) yaptığını söyler.

K (Kalır): Çocuk uygulanan maddeyi başaramaz veya anne-baba (anlatımla geçilebilen "A" yazılı maddeler için) yapamadığını söyler.

R (Reddetme): Çocuk maddeyi yapmayı reddeder. Çocuğa "yapar mısınız?" şeklinde sormak yerine o maddeyi yapmasını söylemekle reddetmeler azaltılabilir.

O. D (Olanak Dışı): Anne-babadan ya da başka nedenlerden kaynaklanan sınırlamalara bağlı olarak çocuğun o maddeyi yapma şansı yoktur. Bu puan sadece "anlatımla geçilen" maddelerde kullanılabilir.

Tablo 3: Denver II Gelişimsel Tarama Testinin maddelerinin yorumlaması.

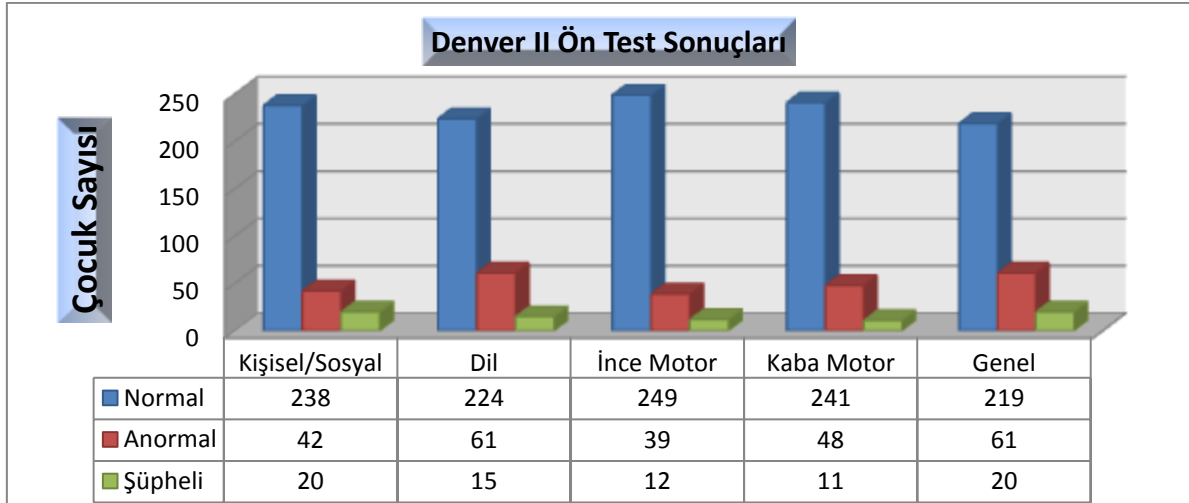
Tespit	Tanım
İleri	Yaş çizgisinin tümüyle sağına düşen bir maddeyi geçerse o maddedeki gelişimi ileri kabul edilir
Normal	Tek tek maddelerden kalınması veya reddedilmesi gelişme geriliğini göstermez. Yaş çizgisinin tümüyle sağına düşen bir maddeden kalması veya reddetmesi ancak yaş çizgisi üstünde ve solunda kalan maddelerden geçmesi gelişimin normal olduğunu gösterir
Gecikme	Yaş çizgisinin tümüyle solunda kalan en az bir maddeden kaldığında veya reddettiğinde gecikme ile sonuçlanır.
Uyarı	Çocuk yaş çizgisin %75 ve %90 arasına veya bunların üzerine düştüğü maddelerden kalır ya da reddederse uyarı puanı verilir. Bunun nedeni standardizasyon örneğindeki çocukların %75'inden fazlasının bu maddeyi test edilen daha erken yaşta yapmalarıdır.

Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırmadaki görüşme sonucunda elde edilen veriler derinlemesine betimlenerek (içerik analizi kullanılarak) araştırmacı tarafından belirlenen kriterlere göre incelenmiştir. İçerik analizi yapılar iken açık ve seçici kodlama süreci takip edilmiştir. Buna göre, yazılı halde uygulanan Denver II Gelişimsel Tarama Testi ve materyalleri birkaç kez okunarak ve kontrol edilerek olası kodlarla ilgili notlar alınmıştır. ‘Normal’, ‘anormal’ ve ‘şüpheli’ şeklinde kodlamalar yapılırken ilgili literatür, test kapsamı, araştırma ve kişisel bilgi formu göz önünde bulundurulmuştur. Test verilerini rapor haline getirirken öncelikle var olan gelişimsel düzeyi tespit etmek esas alınmıştır. Test uygulanan çocukların gelişim seviyelerini tespit etmek ve betimlenen durumu çocuğun algılayabilmesini sağlamak için test standartlara uygun biçimde yapılmıştır. Uygulamaların her biri farklı değişkenlerin etkisini en aza indirmek amacıyla aynı fiziksel ortamda, iki adet ölçme uzmanı tarafından, yaklaşık olarak her çocuğa aynı süre içerisinde uygulanmış ve gerekli objektiflik sağlanmaya çalışılmıştır. Gelişimsel testleri değerlendiren iki araştırmacıda birbirlerinin sonuçlarından habersiz olmuş ve tüm çocukların değerlendirilmesi tamamlandıktan sonra veriler bilgisayara girilip analiz edildikten sonra sonuçlar açıklanmıştır. Çocuklar tarafından yanıtlanan test soruları bir araya getirilerek veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Ayrıca bitişiklik ilkesi gereği öntest - eğitim program - sontest süreçlerinin arasındaki mesafenin dengeli olması ve kontrol bozucu değişkenlerin etkilerinin denetim altına alınması planlanmıştır.

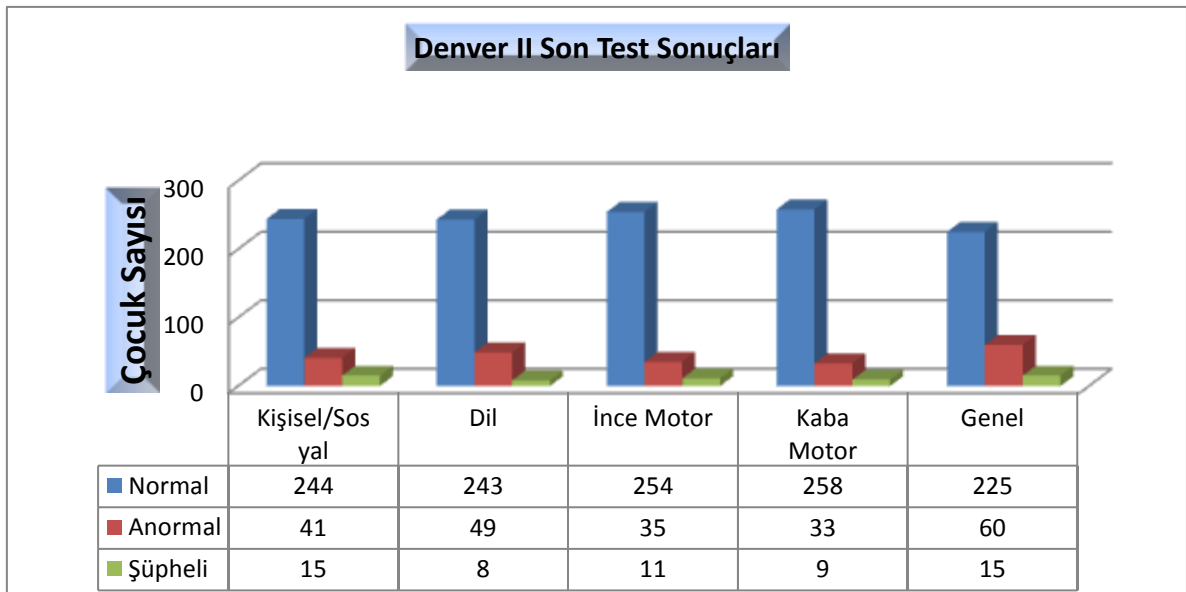
BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen çocuklara ait ön test verileri yer almaktadır. Çalışma grubu çocuklarına ‘Denver II Gelişimsel Tarama Testi’ uygulanmış ve testin bitiminde çocuklara araştırmacılar tarafından oluşturulan ‘Drama Eğitim Programı’ uygulanmıştır. Belirlenen eğitim süresinin bitiminde ise çocuklara uygulanan son test ile elde edilen genel bilgiler, eğitim programı açısından değerlendirilmiştir.

Grafik 1: 4-5 yaş çocukların kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor gelişim alanlarına göre drama programı öncesi ön test gelişim seviyeleri

Grafik 1’de yaratıcı drama eğitim programının işlenmesinden sonra 4-5 yaş çocuklarına uygulanan ön test Denver II Gelişimsel Tarama Testine ilişkin kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor olmak üzere 4 alana ait elde edilen test sayısal verileri görülmektedir. Çalışmadaki tüm çocuklardan elde edilen genel ön test sonuçlarına göre çocukların en fazla gelişimsel gerilik gösterdikleri alanın ‘dil gelişimi’ olduğu ve en normale yakın seviyede gelişim gösterdikleri alanın ise ‘ince motor gelişim’ alanı olduğu görülmektedir.

Grafik 2: 4-5 yaş çocukların kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor gelişim alanlarına göre drama programı sonrası son test gelişim seviyeleri

Grafikte, yaratıcı drama eğitim programının işlenmesinden sonra 4-5 yaş çocuklarına uygulanan son test Denver II Gelişimsel Tarama Testine ilişkin

kişisel/sosyal, dil,ince motor, kaba motor olmak üzere 4 alana ait elde edilen test sayısal verileri görülmektedir. Elde edilen veriler ön test sonuçları ile karşılaştırıldığında, tüm gelişim alanlarında normal düzeye yaklaşan artış görülmektedir. Tüm gelişim alanlarına yönelik incelemeler yapıldığında drama eğitim programı sonrası en fazla gelişim gösteren alanın ‘Dil Gelişimi’ alanı olduğu görülmektedir. (Öntest; Normal:224, Anormal:61, Şüpheli:15, Sontest; Normal:243, Anormal:49, Şüpheli:8). Benzer şekilde, Hartmann, Riess ve Neugebauer (1988) ve Demirel (2007), yaptıkları çalışmalarda drama tekniğinin, çocukların dile karşı motivasyonunu artırdığını, drama teknikleriyle, bireyin sözcük dağarcığı ve sözel olmayan iletişim becerisinin geliştiğini ve bu yöntemde öğrencinin aktif olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan çocukların DGTT puanlarının “Drama Temelli Etkinlik Programı” uygulanmasından sonra etkilenip etkilenmediğini test etmek amacıyla ön-test puanları ile son-test puanları arasındaki farkın önem kontrolü bağımlı T Testi ile sınanmış ve elde edilen değerler tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların DGTT ön test ve son testlerden aldıkları puan ortalamalarının dağılımları

Testler	N	X	S	t	p
Ön test	300	55,75	9,483		
Son test	300	64,59	6,296	-10,245	.000

* $p < 0.01$

Deneme grubu çocuklarının DGTT ön testinden aldıkları puan ortalaması değerinin 55,75, son testinden aldıkları puan ortalaması değerinin ise 64,59 olduğu görülmektedir. $P < 0,01$ anlamlılık düzeyine göre çocukların DGTT ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Bu bağlamda, drama temelli etkinliklerin uygulanmasının başarılı olduğu ve elde edilen bulguların geneline bakıldığında yaratıcı dramının çocuklar tarafından iyi anlaşılabilir ve benimsendiği söylenebilir. Benzer şekilde Çetingöz (2012), yaratıcı drama eğitimine yönelik yaptığı çalışmalarında okul öncesi eğitimde bilişsel-dil, sosyal-duygusal ve psikomotor alanda öğrencilere pek çok özellik kazandırdığını savunmuştur.

Araştırmaya katılan çocukların “Drama Temelli Etkinlik Programı”nın uygulanmasından sonra puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla veriler ön-test puanları ile son-test puanları arasındaki farkın önem kontrolü bağımlı T-Testi ile sınanmış ve elde edilen değerler tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların DGTT ön test ve son test sonuçlarının cinsiyet değişkenine göre dağılımları

Testler	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
Ön test	Erkek	150	56.161	9,123	.351	.586
	Kız	150	55.870	8.827		
Son test	Erkek	150	64.241	6,105	.013	.149
	Kız	150	63.225	6,316		

Çalışma sonuçlarına göre çocukların DGTT puanlarındaki değişim değerleri arasında cinsiyete göre öntest-sontest puanlarında anlamlı düzeyde farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Bu sonuç, çocuklara uygulanan “Drama Temelli Etkinlik Programı” sonucunda DGTT puanlarındaki değişimin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılık göstermediğini ifade etmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaratıcı dramının 4-5 yaş çocuklarının gelişim özellikleri üzerindeki etkisini belirlemek üzere yapılan çalışmadan elde edilen bulgular, çocuklara uygulanan drama etkinliklerinin onların gelişim özelliklerini anlamlı düzeyde artırdığını ortaya koymuştur. Araştırmada elde edilen bu bulgu bazı alanyazın araştırmalarının sonuçları ile tutarlılık göstermektedir (San, 1991; Ceylan ve Ömeroğlu, 2012; Akın, 1993; Maden, 2010; Gündoğdu ve Izgar, 2014; Şehnaz ve Ömeroğlu, 2010; Warren, 1993).

Yapılan araştırmalara bakıldığında, erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişimlerinin desteklenmesi için her türlü örgün ve yaygın eğitim kurumunda drama etkinliklerine yer verilmesi gerektiği görülmektedir. Ancak yaratıcı drama eğitime yönelik çalışmalar incelendiğinde incelemelerin ve uygulamaların daha çok öğretmen adayları ve eğitimciler üzerinde yoğunlaştırıldığı ve drama eğitimi çalışmalarının çocukların gelişim özelliklerinden salt sosyal boyut ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Ancak eğitimin temel yapı taşı olan ve doğrudan etki mekanizması olan çocuklar üzerinde yapılan sistematik, genel gelişim alanlarına yönelik çalışmalar sınırlı düzeyde bulunmaktadır.

San (1991), dramadaki öğrenmenin bir tür ‘yeniden yapılandırma’ olduğunu öne sürmüş, öğrencilerin, çocuk ya da gençlerin öğrendiklerini, bilgilerini yeni bakış açısıyla değerlendirerek tüm gelişim alanlarına yönelik yeni kavramlar yüklemesinin söz konusu olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Kara ve Çam (2007), yaratıcı drama yönteminin etkili olmasının, öğrenmenin pasif değil etkin bir süreçte gerçekleştiğini açıklayan bilişsel öğrenme yaklaşımıyla da tutarlılık göstermekte olduğunu ve bu sebeple yaratıcı drama yönteminin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlardaki kazanımlarının etkisini araştıran çalışmalara olan ihtiyaç artmakta olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda drama temelli etkinliklerin çocukların kişisel/sosyal, dil, ince motor, kaba motor gelişimlerini desteklemek amacıyla okul öncesi eğitim etkinliklerinin içine entegre etmek eğitimin temel amaçlardan biri olmalıdır.

Benzer şekilde Ömeroğlu (1990), ‘Anaokuluna giden 5-6 yaşındaki çocukların sözel yaratıcılıklarının gelişimine yaratıcı drama eğitiminin etkisi’, Kamaraj (2004), ‘Sosyal Becerileri Derecelendirme Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programının etkisi’ ve Can, Yaşar (2009), ‘Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine drama eğitiminin etkisinin incelenmesi’ ile ilgili yaptıkları benzer çalışmalarında drama eğitiminin erken çocukluk döneminde etkili olduğunu belirlenmişlerdir. Drama, çocukların kişisel/sosyal zihinsel, dil, motor ve duygusal gelişim alanlarını, özbakım becerileri ile seçim yapabilme, karar verebilme, problem çözme ve eleştirel ve yaratıcı düşünme, muhakeme yapabilme ve bağımsız düşünme becerilerini destekleyen önemli bir süreçtir (Hendy ve Toon, 2001; Furman, 2000; Warren, 1993).

Ceylan ve Ömeroğlu (2012), bir çalışmalarında, yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan 60-72 aylar arasındaki çocukların sosyal duygusal davranışlarını incelemiştir. Analizlerden elde edilen sonuçlar, uygulanan yaratıcı drama eğitim programına bağlı olarak çalışma grubunun lehine sosyal- duygusal davranışları anlamlı bir farklılık göstermiştir. Benzer şekilde, Kara ve Çam (2007), eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde çalışmalarında, bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına yönelik drama temelli etkinliklere dayalı eğitim programı sonucunda öğrencilerin bir işi yapma ve yürütme becerileri ile kendini kontrol etme ve sosyal becerilerinin ilk puanlara göre kıyasla anlamlı bir biçimde arttığını gözlenmişlerdir.

Ayrıca, Akın (1993) ve Uysal'ın (1996), sosyal gelişim düzeyine yaratıcı drama yönteminin etkisini araştırdıkları çalışmaları da, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Kavcar (1985), O'Neill ve Lambert (1995), Gönen ve Dalkılıç (1998) da dramanın sosyal bir süreç olduğunu, bireylerde sosyal iletişime ve grupla çalışmaya olanak verdiği için sosyal becerilerin gelişmesinde önemli rol oynadığının üzerinde durmaktadırlar.

Maden (2010), Türkçe öğretmenlerinin drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterliklerinin tespit edilmesi ve çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi amacıyla yaptığı çalışmasında, drama yönteminin çocuğun dili öğrenmesi ve geliştirmesi için etkili bir yol olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bayrakçı (2007), yaptığı çalışmasında, yaratıcı drama eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarında bilişsel, dil, sosyal duygusal alanlar ile iletişim becerilerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Gündoğdu ve Izgar (2014), geliştirmiş oldukları, yaratıcı drama temelli çatışma çözme programını ergenler üzerinde uygulamışlar ve çalışma sonucunda yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin, çatışma çözme becerilerini arttırırken saldırganlık gibi davranış bozukluklarını da azalttığı gibi dramanın kişisel gelişimde de etkili olduğunu destekleyen bulgularına ulaşmışlardır.

Şehnaz ve Ömeroğlu (2010), 60-72 ay çocuklarına haftada 2 gün süreli drama eğitim programı vererek yaptıkları araştırmada yaratıcı dramanın çocukların

duygusal davranışlarına olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmış, Ulaş, Tedik, Sevim (2014) ise drama eğitimine yönelik çalışmaları sonucunda yaratıcıdramanın çocukların bilişsel öğrenme biçimleri ile çokuyumlu olduğunu, çünkü dramanın çok algılı olduğunu ve hareket ile görsel elementlerin, sözel dili desteklediğini ve bu şekilde beyinde çoklu bağlantılar yarattığını belirtmişlerdir.

Drama etkinlikleri ve oyunun, çocuk gelişimine çeşitli yönlerden etkileri vardır. Bu etkileri fiziksel, psikomotor, duygusal, sosyal, zihinsel-dil gelişimi ve yaratıcılık alanları açısından irdelemek mümkündür. Duyuların koordinasyonun önemli entelektüel becerilerin ön koşulu olduğu bilinen bir gerçektir. Çocuklarda görülen “psikomotor eksiklikler ve “duyuların yitişi” karşında yapılacak şey ise, bloke edilmiş dokunma, işitme duyularının, hissetme ve hareket olanaklarının yeniden geliştirilmesidir (Toksoy, 2010). Bu bağlamda yaratıcı drama etkinliklerine yönelik yapılacak uygulamalarda sadece sosyal gelişim alanına yönelik değil ince motor, kaba motor ve dil gelişimi alanlarına da yönelik de çalışmalar dahil edilmelidir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre yeni yapılacak araştırmalarda, yaratıcı dramanın çocukların tüm gelişim alanlarında olumlu biçimde etkiye sahip olabileceği göz önünde bulundurulmalı, farklı yaş gruplarında yaratıcı drama programlarının etkisi incelenmelidir. Uzun dönemli uygulamaların kısa dönemli program uygulamalardan çok daha etkili olduğu literatürde belirtilmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda drama faaliyetleri periyodik olarak uygulanabilir, Milli Eğitim programlarının içerisine daha fazla dahil edilebilir ve yaratıcı dramanın uzun dönemdeki etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S., Kök, M.&Sağlam, S. (2003). *Eğitimde ve öğretimde drama ve oyunlar*.Erzurum: Cemre Ofset, 3(5), 183.
- Akın, M. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ilkökul 3. sınıf öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yaratıcı drama eğitiminin etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, N. (1999). Türkiye 1. Drama liderleri buluşmasına merhaba. *Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi Türkiye 1. Drama Liderleri Buluşması*.
- Bayrakçı, M. (2007). Okulöncesinde yaratıcı drama etkinliklerinin iletişim becerilerinin gelişmesi üzerindeki etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayram, E., Özgül E., Kaplan, G. Ünal, A. Yapağılı, H. Demir, K. Morgül, M. Uğurlu, N. Tantoğlu, S. Özünel, Ş. Ve Ömür, Ü.(1999), *İlköğretimde drama*, I. MEB devlet kitapları 103, 3-32.
- Bozdoğan, Z. (2003). *Okulda rehberlik etkinlikleri ve yaratıcı drama*. Ankara. Nobel, 33-39.
- Can, Yaşar, M. (2009). Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine drama eğitiminin etkisinin incelenmesi.

- Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Can Yaşar, M., Aral, N. (2011). Türkiye’de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 70-90.
- Ceylan, Ş. ve Ömeroğlu, E. (2012). Yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan 60-72 aylar arasındaki çocukların sosyal-duygusal davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 63-80.
- Çağlar, D. (1981). Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimleri. *A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları*, (45), 22. Ankara.
- Çetingöz, D. (2012). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik özyeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)*, 42(1), 131-142.
- Toksoy, C.A. (2010). Yarışma niteliği taşıyan geleneksel çocuk oyunları, *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 2(1), 205-220.
- Demirel, Ö. (2007). Yabancı dil öğretimi: dil pasaportu, dil biyografisi, dil dosyası, Ankara: Pegem, 70-72.
- Furman, L. (2000). In support of drama in early childhood education, again, *Early Childhood Education Journal*, 27(3), 173-178.
- Gıyasettin, A. (2013). Eğitimde ve öğretimde alternatif yöntem: Yaratıcı drama, *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(6), 35 – 54.
- Gönen, M. & Dalkılıç, N.U. (1998). *Çocuk eğitiminde drama: Yöntem ve uygulamalar*, İstanbul: Eplison.
- Gündoğdu, R., Izgar, H. (2014). Yaratıcı drama temelli çatışma çözme programının ergenlerin çatışma çözme becerisine etkisi, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 81-100.
- Hartmann, W., Riess, A. & Neugebauer, R. (1988). *Spiel und elementares Lernen, Didaktik und Methodik des Spiels in der Grundschule*, Bundes-Verlag, Wien.
- Hendy, L. & Toon, L. (2001). *Supporting drama and imaginative play in the early years*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Kamaraj, I. (2004). Sosyal becerileri derecelendirme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programının etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaptan, S. (1977). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Tekışık Matbaası.
- Kara, Y., Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145-155.
- Kavcar, C. (1985). Örgün eğitimde dramatizasyon. *Eğitim ve Bilim*, 56, 32-41.
- Leung, C. (2010). An experimental study of eduplay and social competence among preschool students in Hong Kong, *Early Child Development and Care*, 1-14.
- Maden, S. (2010). Türkçe öğretmenlerinin drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterlikleri, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 259-274.

- O'Neill, C., Lambert, A. (1995). *Drama structures: A practical handbook for teachers*. Hutchinson, London.
- Ömeroğlu, E. (1990). Anaokuluna giden 5-6 yaşındaki çocukların sözel yaratıcılıklarının gelişiminde yaratıcı drama eğitiminin etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önder, A. (2003). *Okul öncesi çocukları için yaratıcı drama uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 15-28.
- Poyraz, H., Dere, H. (2003). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sağlam, T. (2004). Dramatik eğitim: Amaç mı? Araç mı? *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 17, 4-22.
- San, İ. (1989). Eğitimde yaratıcı drama, III. eğitimde dramatisasyon semineri Notları, Ankara.
- San, İ. (1991). Yaratıcı dramanın eğitsel boyutları. *1. İzmir Eğitim Kongresi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi.
- Şehnaz, C., Ömeroğlu, E. (2010). Yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan 60-72 aylar arasındaki çocukların sosyal-duygusal davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 63-80.
- Ulaş, H., Tedik, G., Sevim, O., (2014). İlkokul 4. sınıfta uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerine etkisi, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 331-350.
- Uysal, F. N. (1996). Anaokuluna giden 5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına olan etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Warren, K. (1993). Empowering children through drama. *Early Child Development and Care*, 90(1), 83-97.